

Мезолітичне місцезнаходження Залізничне в Нижньому Подунав'ї

За останні роки в Нижньому Подунав'ї здійснено розвідки археологічних пам'яток, в результаті чого відкрито велику групу цікавих і своєрідних поселень та могильників. На багатьох із них були проведені стаціонарні роботи. Найдавнішими серед виявлених у цьому районі пам'яток є місцезнаходження епохи мезоліту. Найбільш виразна стоянка Залізничне, відкрита в 1970 р. М. В. Агбуновим¹.

Місцезнаходження розташоване на лівому березі р. Ялпух за 1,3 км на південь від с. Залізничного Болградського району Одеської області. Основна маса знахідок пов'язана зі зборами на поверхні терасоподібного виступу висотою 40 м над сучасним руслом річки, яка пересихає. Цей виступ врізується в широку долину річки, що забезпечує хороший огляд місцевості з площадки стоянки. Подібне топографічне розташування характерне для пам'яток гребениківської культури². Під час шурфування культурний шар *in situ* не виявлено.

Зібрана на місцезнаходженні колекція виробів нараховує 692 предмети. Кремій сірого, ясно-жовтого, світло-коричневого та чорного забарвлення. Більшість виробів покрита блакитною та блакитно-білою патиною. Загальний вигляд інвентаря мікролітичний.

За технічними ознаками колекцію можна поділити на такі групи: нуклеоподібні уламки (9); нуклеуси (11); сколи з нуклеусів (6); відщепи і знаряддя на них (191); пластини і знаряддя на них (294); відходи (уламки, дрібні уламки, лусочки) (181).

Великий процент відходів виробництва свідчить про те, що кремій оброблявся на місці. Джерелом сировини для виготовлення знарядь жителями Залізничного були, ймовірно, родовища Добруджі. Слід зазначити, що мезолітичні мисливці на відміну від землеробів енеолітичного часу цієї території дуже рідко використовували непрозорий коричневий кремій, широко розповсюджений в цьому районі. Основна маса виробів пам'ятки виготовлена з напівпрозорого кременю, подібного до того, який походить із родовищ Дністра³.

Нуклеуси в колекції майже всі олівцеподібної форми, різного ступеня спрацьованості. Довжина їх 2,4—3,5 см, діаметр ударної площадки 1—1,5 см. Екземпляри з більшим розміром останньої типологічно можна було б зарахувати до конічних (рис. 36). Проте в даному випадку провести чітку межу між олівцеподібними та конічними нуклеусами дуже важко. Тут практично представлені усі стадії спрацьованості нуклеуса від конічного до олівцеподібного (рис. 32—38). Сколи з них—результат оживлення ударних площадок переважно олівцеподібних зразків.

Більша частина пластин мала правильні обриси. Всі вони невеликі. Цілі пластини в колекції дуже рідкісні. Серед уламків—32 екземпляри трапецієподібних і прямокутних форм, 80 мікропластинок. Сліди спрацьованості на краях багатьох пластин свідчать про те, що більшість із них застосовувалась у процесі роботи без повторної обробки. Цілком імовірно, що багато з них, передусім трапецієподібних і прямокутних, становили частини вкладишевих знарядь.

¹ Субботин Л. В., Дубин Г. И., Агбунов М. В. Раскопки у Болграда.— АО 1970 г. М., 1971, с. 29.

² Борисковский П. И. Разведки памятников каменного века в Одесской области в 1962 г.— КС ОГАМ. Одесса, 1964, с. 17.

³ Петрунь В. Ф. Петрографо-минералогическое определение материалов из Гиржевской стоянки.— ЗОАО, 1967, т. 2, с. 172, табл. 1.

Інвентар місцезнаходження включає такі групи і типи знярядь: скребки — 52 екземпляри (рис. 14, 19—25, 27—31, (округлі — 7; підокруглі — 34; кінцеві — 4; овальні — 1; з гострим робочим лезом — 2; на нуклеусі — 1; мікроскробки — 3);

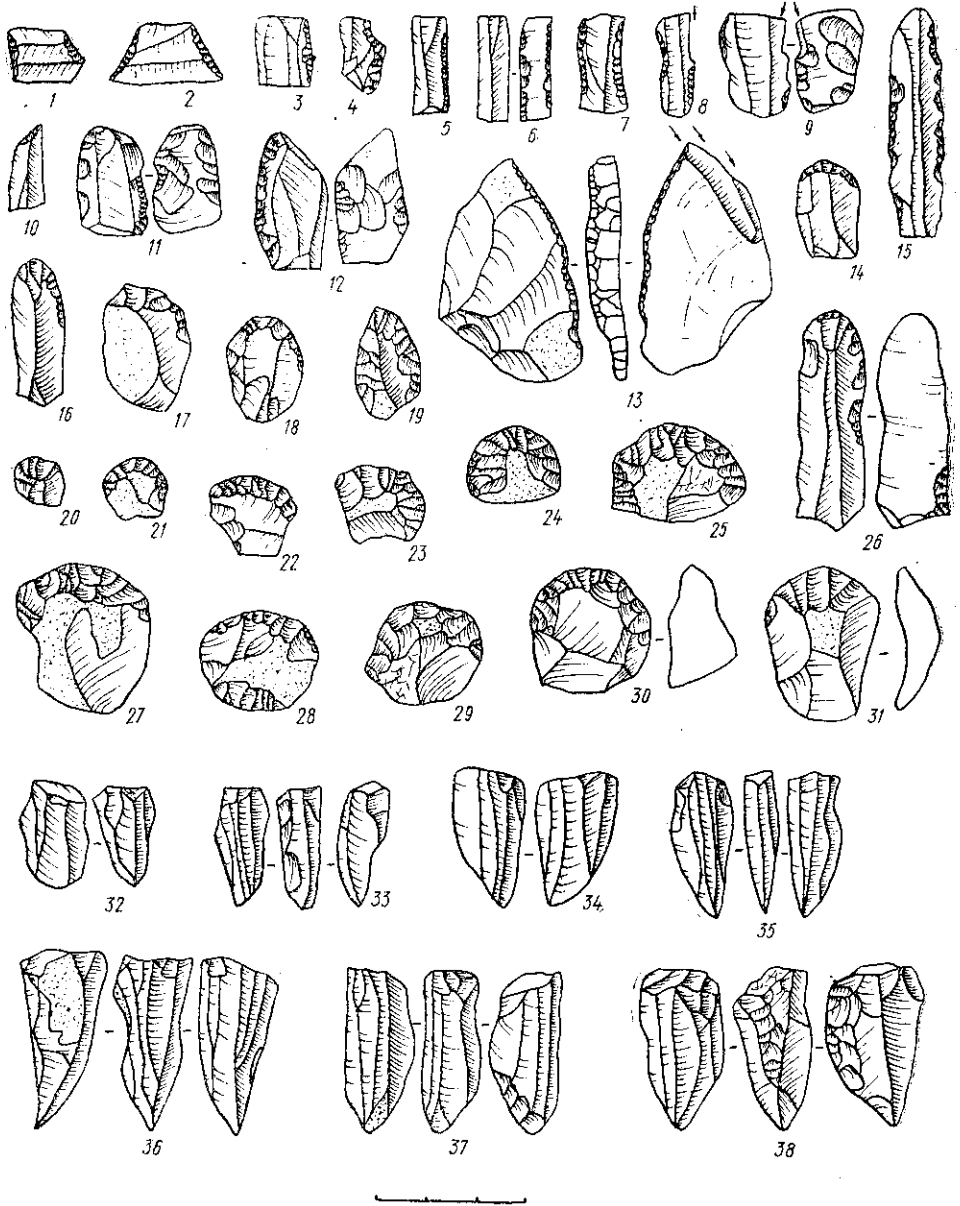

Рис. 1. Крем'яні вироби.

різці — 6 екземплярів (кутові — 3; бокові — 1; мікрорізці — 2) (рис. 18);
 геометричні мікроліти (трапеції) — 2 екземпляри (рис. 2);
 виїмчасті зняряддя — 7 екземплярів (пластинки з пилчастим краєм — 5; відщипи з виїмкою — 2) (рис. 4);
 вістря — 2 екземпляри (пластинки зі скошеним краєм — 1 (рис. 10); мікровістря — 1);
 ретушовані пластинки — 13 екземплярів (рис. 7, 15) (пластини з пологою ретушшю по краю — 6 (рис. 26);

мікропластини з пологою ретушшю по краю — 4 (рис. 3, 5, 6); пластина з притупленим краєм — 1; мікропластини з притупленим краєм — 2;

пластини з підтесуванням — 3 екземпляри (рис. 9, 11, 12).

Таким чином, всього 82 екземпляри знарядь.

Більшість скребків оформлено на відщепках. Найчастіше ретушшю оброблено значну частину спинки відщепки (рис. 17—25, 27—31). Діаметр округлих форм 1,8—2,4 см. Діаметр мікроскребків 1—1,2 см. Кінцеві скребки виготовлені на подовжених відщепках. Тільки один з них оформлений на призматичній пластині (рис. 16).

Група різців представлена виразними виробами в більшій кількості, ніж в інших пам'ятках подібного типу. Боковий різець виготовлявся на масивному довгастому сколі, з нуклеуса, причому ретуш по краю кута притупляюча (рис. 13).

Серед виїмчастих знарядь переважають дрібні пластинки з пилчастим краєм. Типові пластинки з глибокими виїмками в колекції відсутні.

У цілому інвентар Залізничного дуже близький до виробів гребениківської культури⁴. Матеріали колекції ще не дають підстав твердити про певні особливості пізньомезолітичних стоянок Нижнього Подунав'я порівняно з пам'ятками Нижнього Подністров'я, хоча, ймовірно, незначна різниця тут є. Відомі пізньомезолітичні пам'ятки в басейні Нижнього Дунаю (Саратени⁵, Спіноаса⁶ та ін.) представлені поки що незначними зборами, і статистична обробка їх передчасна.

Проте вже на даному етапі дослідження мезоліту Нижнього Дунаю можна говорити про близькі зв'язки населення цієї території за часу пізнього мезоліту з племенами степів басейну Дністра. Крім того, значна група місцезнаходжень із нечисленними пізньомезолітичними знахідками була виявлена дослідниками в різні роки в басейнах дрібних річок між Дністром і Дунаєм⁷.

В. Н. СТАНКО, Л. В. СУББОТИН

Мезолитическое местонахождение Зализничное в Нижнем Подунавье

Резюме

Мезолитическое местонахождение Зализничное обнаружено М. В. Агбуновым на левом берегу р. Ялпук в 1,3 км от с. Зализничное Болградского района Одесской области. На распаханной поверхности террасовидного уступа собрано 692 обработанных кремня мезолитического облика. Основные типы орудий представлены в таблице. В целом комплекс Зализничного аналогичен материалам гребениковской позднемезолитической культуры степей Северо-Западного Причерноморья.

⁴ Станко В. Н. Типы памятников и локальные культуры в мезолите Северного Причерноморья.— МИА, 1972, № 185, с. 257—258.

⁵ Кетрару Н. А. Памятники эпох палеолита и мезолита. Кишинев, 1973, с. 153—155.

⁶ Zaharia N., Petrescu-Dimbovita M., Zaharia Em. Așezări din Moldova. București, 1970, p. 217—219.

⁷ Борисковский П. И., Красковский В. И. Памятники древнейшей человеческой культуры Северо-Западного Причерноморья. Одесса, 1961, с. 33—34; Станко В. Н. Мезолит Днестро-Дунайского междуречья.— МАСП, 1971, вып. 7, с. 110. (Кілька пунктів пізньомезолітичного часу в басейнах річок системи Нижнього Дунаю виявлені Л. В. Субботіним в останні роки).